

משק החלב באיזור לשכת ההדרכה חדרה

חוברת סיכום נאה עם מספרים סטטיסטיים מעניינים הוציא לאור צוות המדריכים לגידול בקר ומספוא של לשכת ההדרכה חדרה. הסיכומים נעשו בנפרד לסקטורים ההתיישבותיים: 27 מושבים ו-23 קיבוצים. ישנם סיכומים גם לבתי-הספר החקלאיים שב-

איזור ולאי אלה יישובים מושבתיים, אבל על אלה לא אייחד דברי, כי אין די נתונים לגביהם. בסקר (כפי שהמדריכים מכנים את עבודתם) רוכזו מספרים בעד ארבע שנות ייצור ושיווק חלב, בשנים תשכ"ז-תש"ל, 66/67-69/70 ו-השוו אותם לשיווק וייצור בשנת תשכ"ג, 62/63.

טבלה מס' 1 — סיכומים של המשק המשפחתי

השנה	מס' משקים מגדלי בקר	גודל העדר והרכבו, ראשים			שיווק חלב שנתי ל',000	מכסת חלב שנתית ל',000	שיווק שנתי ממוצע לפרה ליטרים
		פרות	מבכ' ועגלות	עגלים			
62/63	1,276	6,963	6,854	4,217	26,082	—	3,745
69/70	679	7,810	4,345	3,510	36,357	35,108	4,655
השוואת הנתונים בין 69/70 ל-62/63							
— +	597—	847+	2,509—	707—	10,275+	—	910+
ב-%	47—	12+	37—	17—	40+	—	24+

בשנת תש"ל שיווק המשק המשפחתי באיזור כולו 4,655 ליטר חלב בממוצע לפרה. אבל בין הייצרנים היו עוד 134 — 20% משקים ששיווקו פחות מ-4,000 ליטר לפרה (מהם 19 ייצרנים ששיווקו אף פחות מ-3,000 ל' לפרה). לעומתם שיווקו 98 — 14.5% משקים יותר מ-5,500 ל' לפרה (לי ידוע על מספר משקים בודדים, ש-שיווקו יותר מ-7,000 ליטר וממספר גדול מ-12 פרות, העורך).

מספר בני הבקר בשנת 69/70, במיוחד מבכירי רות ועגלות, נראה לי קטן מדי (כ-55%-56%) ביחס למספר הפרות, וזה ראוי לתשומת לב מיוחדת של המדריכים. מספר זה יספיק אולי לתחלופה בעדר בלבד, ואין בו משום מלאי להגדלתו ותרומה כל שהיא לייצוא. מצבו של הענף בהתפתחותו, וכן שאיפתנו בהגדלת הייצוא והרחבתו על פני ארצות נוספות, מחייבים גידול של כל העגלות הנולדות (פרט למקרים מיוחדים, כמובן).

הרפת הקטנה במשק המשפחתי כמעט ועברה מן העולם. חלק גדול מהרפתות הקטנות חוסל, והחלק האחר הגדיל והרחיב את הענף במידה ניכרת. מבין 679 משקים בתש"ל היו עוד 119 משקים — 17.5%, שמנו ברפתם עד 7 פרות (מהם 13 רפתות עד 3 פרות), 460 משקים — מ-8 ועד 15 פרות, ו-130 משקים — 19% מנו 16 פרות ויותר. מספר הפרות החולבות במשק המשפחתי גדל מ-5.5 בממוצע בשנת 62/63 — תשכ"ג ל-11.5 בשנת 69/70 — תש"ל. על אף שמספר המשקים מקיימי ענף הבקר פחת ב-47%, גדל באותה תקופה מספר החולבות ב-12% והשיווק הכללי של החלב ב-40%, בממוצע לפרה ב-910 ליטר. ב-3 שנות הסקר האחרונות גדל השיווק השנתי הממוצע לפרה ב-564 ל', שהם 13.8%. יש לראות בעלייה זאת בשיווק הישג משקי, כלכלי ומקצועי חשוב ומרשים.

איננו צריכים להשלים עם העובדה, שיותר מ-10,000 עגלות מרפת החלב נשחטות בגיל רך לבשר לבן מדי שנה. כ-5,000 עגלות, לפחות, היו יכולות לשמש את צרכינו. ובהקשר לזה אמרו נכון מחברי הסקר בסיכומם בפרק „ההדרכה” (מצוטט כלשונם): פיקורת חלב חייבת להיות חלק בלתי נפרד מניהול משק רפת מתקדם.

מספוא

על ייצור מספוא נמסרו מספרי אומדן בלבד. מבוטל.

לא פורטו גידולי החורף, אילו הם שנוקקו ל-2 מיליון מ"ק מים. נקבל בכ"ז את מספר האומדן כקרובים למציאות ונמצא, שבמשק המשפחתי נזקקו עוד ל-2½ דונם שלחין, בממוצע לפרה כולל את הגידול, שנופל בחלקה. נראה לי, שבשטח המספוא יש עוד מקום ליעול נוסף, א"כ יצויין, שלפי האומדן נצרכו רק 505 מ"ק מים לדונם בגידולי השלחין ולחשבון ליטר חלב משווק — 0.275 מ"ק מים. גם באלה יש לראות הישג לא מבוטל.

טבלה מס' 2 — סיכומים של המשק הקיבוצי

שנת הסיכומים אוקטובר-ספטמבר	מס' משקים	מס' חולבות בכל המשקים ממוצע שנתי	ס"ה ייצור חלב, ל' - 1,000	תגובת חלב ממוצ' לפרה בליטרים	מס' פרות ממוצע לעדר
66/67 — תשכ"ז	23	3,300	18,500	5,600	143.4
67/68 — תשכ"ח	23	3,360	19,250	5,700	146.0
68/69 — תשכ"ט	23	3,378	20,775	6,150	146.9
69/70 — תש"ל	23	3,566	22,860	6,410	155.0

בסקטור הקיבוצי חלו אך שינויים קטנים בגודל הממוצע של עדר החולבות הכללי, ואפשר לציין בסיפוק גם כאן (כבמשק המושבי) את העלייה הניכרת בתגובה הממוצעת השנתית של הפרה. המספר הכללי של הפרות גדל במשך 3 שנים, בהשוואה לשנת הסקר הראשונה, ב-266 פרות, המהווים עלייה של 8%. עיקר הגידול חל בתש"ל, בהשוואה לתשכ"ט ב-188 פרות עליה ב-5.7%.

טבלה מס' 3 — התפלגות המשקים לפי מספר חולבות, בשנת 1969/70

2	משקים	208—266 חולבות
11	"	150—198 "
8	"	100—149 "
2	"	86—91 "

כמות החלב השנתית הממוצעת, שהניבה פרה בתש"ל, עלתה, בהשוואה לתשכ"ז, ב-810 ליטר, המהווים 14.5%. זוהי עלייה נכבדה מאד ואף עולה על העלייה בסקטור המושבי באותה תקופה, כי קל יותר להעלות את התגובה בעדר המשי-ווק פחות מ-5,000 ליטרים חלב לפריה בשנה, מאשר במשק המשווק מעל 6,000 ליטרים לפרה בשנה.

- מן הראוי עוד לציין שני משקים, מבין ה-23, אשר עשו חייל רב בתש"ל:
1. גן-שמואל, שטיפס ועלה למשקי השיא וסיכם תגובה ממוצעת של — 8,209 ק"ג לפרה, מ-186 חולבות בממוצע;
 2. מעגן-מיכאל, עלה בתגובתו הממוצעת לפרה ב-1,592 ק"ג בהשוואה לשנה הקודמת — תשכ"ט, אשר סיכמה, אמנם, בירידה של כ-400 ק"ג בשנה שקדמה לה — בתשכ"ח.

ח.ע.